

Slavomír Dolinský

Ekonomický a právní význam daňových rajov

The economic and legal significance of tax havens

Keywords: *tax haven, tax planning, tax system, protection of assets, offshore structure, selection of bank*

V dnešnej dobe finančnej krízy sú štáty nútené riešiť najrôznejšie ekonomické problémy, prijímajú opatrenia, ktoré majú zabrániť hlbšiemu zasiahnutiu krízou a snažia sa krízu riešiť. Finančná kríza mení zavedené istoty, ku ktorým možno zaradiť aj bankové tajomstvo, ktoré zaisťuje niektorým krajinám príjmy zo správy majetku zahraničných klientov. Teraz sa bankové tajomstvo stáva predmetom diskusií a je vyvíjaný tlak na jeho odhalenie. Niektoré štáty tak chcú získať informácie o podnikateľoch, ktorí sídli v daňových rajoch. Keďže veľké štáty ako USA, Nemecko a Francúzsko potrebujú na uskutočňovanie nákladných programov na podporu ekonomiky veľa peňazí, trvajú na zavedení opatrení proti daňovým rajom. Tieto štáty samozrejme nechcú, aby sa podnikatelia so svojimi firmami presúvali do krajín s nižším daňovým zaťažením a zakladali tu diskkrétne bankové účty, pretože spolu s nimi odchádzajú peniaze, ktoré by inak plynuli do štátneho rozpočtu.

Na druhej strane štáty, ktoré poskytujú bankové tajomstvo, sa ho nehodlajú vzdať, pretože získavajú príjmy zo správy ich majetku, ale

súčasne nechcú získať označenie "daňový raj", pretože sa obávajú, že by to mohlo ich bankových klientov odradiť.

Vzhľadom na finančnú krízu budú zavedené nekompromisné pravidlá týkajúce sa medzinárodných účtovných štandardov.

Tie štáty, ktoré nebudú spolupracovať, tzv. nebudú poskytovať informácie, čakajú sankcie. Cieľom štúdie je analýza súčasnej situácie daňových rajov a zhodnotenie tejto situácie. Štúdia sa tak zaoberá hlavnými dôvodmi, prečo existenciu daňových rajov eliminovať a aké existujú opatrenia na túto elimináciu. Hlavná časť je venovaná vplyvu daňových rajov na ekonomiku.

Charakteristika daňového raja

Definícií daňových rajov (daňových oáz) existuje veľa. V skutočnosti definíciu daňového raja nevytvorili ani používatelia, ani špecialisti [Leservoisier, 1992: 9]. Pod pojmom daňový raj si väčšina ľudí predstaví krajiny ako Bahamy, Kajmanské ostrovy, ostrov Man a pod., väčšinou ostrovné oblasti. V skutočnosti sa nejedná len o štáty, ale daňovým rajom je každá oblasť, ktorá nezdaňuje určité alebo všetky ekonomické aktivity alebo majetok, alebo určité alebo všetky subjekty [Klein, 1998: 7, 8].

"Všeobecne ide o štát (územie), ktorého zákony, prípadne aj ním uzatvorená sústava zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia, umožňujú nízke alebo vôbec žiadne zdanenie, a to najmä príjmov. Daňové raje sa dnes nazývajú aj ako offshore finančné centrá. Termín označuje krajinu, ktorá ponúka daňové úľavy a ďalšie výhodné podmienky pre podnikateľov. Patrí k nim: vyspelá infraštruktúra legislatíva vymáhateľnosť práva rozvinutý bankový systém. Podľa pravidiel OECD sú za daňové raje považované tie krajiny, ktoré nevyberajú žiadne dane, alebo vyberajú len symbolické paušálne poplatky a nevyžadujú od firiem finančné výkazy" [Klein, 1998: 7, 8].

Existenciu privilegovaného daňového režimu konštatuje daňová správa v prípadoch, keď neexistuje daň z príjmov, alebo ziskov pochádzajúcich z profesionálnej činnosti, alebo príjmy, alebo zisky vznikajúce mimo tohto

štátu alebo teritória nie sú podrobené dani z príjmov, alebo dôchodkov, dane z príjmov alebo ziskov sú citeľne nižšie, ako v štátoch bez privilegovaného daňového systému [Leservoisier, 1992: 9, 10].

Pôvod a princípy medzinárodného daňového plánovania

Počiatky skutočného daňového plánovania sa datujú do dvadsiatych až tridsiatych rokov 20. storočia. V Karibiku boli položené základy legislatívy umožňujúce registráciu spoločností s daňovým oslobodením. Túto možnosť začali využívať bohaté rodiny z celého sveta za účelom prevodu ziskov a držba podielov vo svojich domácich spoločnostiach. V ojedinelých prípadoch začali daňové oázy využívať aj veľké spoločnosti. Počet týchto veľkých spoločností využívajúcich daňové raje začal stúpať až od šesťdesiatych rokov. Postupom času prestali byť daňové oázy doménou iba tých najväčších najbohatších. Na trhu sa objavili organizácie, ktoré ponúkali zakladanie spoločností v daňových oázach za veľmi výhodných podmienok.

Pád železnej opony a svetová globalizácia spôsobili nutnosť znižovať náklady vďaka silnejúcemu konkurenčnému boju a stále viac spoločností sa presúvalo do daňových rajov. Na trh vstúpili nové jurisdikcie, ktoré prijali legislatívu pre registráciu offshore subjektov. Daňové oázy sa zaradili medzi najväčšie svetové finančné centra. Hlavným dôvodom je nulové alebo minimálne zdanenie príjmov, absencia zrážkových daní, minimum štátnych regulácií a obmedzení a zamedzenie dvojitého zdanenia. Dôležitým aspektom je aj ustanovenie o utajení informácií. "Objem prostriedkov držaných a alebo priamo alebo nepriamo kontrolovaných subjektov z daňových oáz je odhadovaný na 60% z celkového svetového objemu zdrojov" [Klein, 1998: 13].

Začiatkom dvadsiateho prvého storočia silnie tlak na daňové oázy zo strany medzinárodných organizácií. Dochádza k novelizáciám legislatívy smerom k väčšej regulácii a transparentnosti. Bola zavedená prísnejšia regulácia v oblasti offshore bankovníctva a finančných služieb (napr. spoločnosti, ktoré registrujú a spravujú offshore firmy, sú podrobené

licencovanou). Bol tiež zvýšený dohľad nad offshore bankovým sektorom. V tejto dobe dochádza po prvýkrát k stagnácii vo využívanie daňových oáz. Niektoré daňové raje sa začínajú brániť a prestávajú sa takto označovať a používajú výraz medzinárodné finančné centrá. „Teroristické útoky sú vážnym podnetom k ďalším tlakom proti daňovým rajom. Daňové raje rozšírili legislatívu a svoje ustanovenia proti praniu špinavých peňazí a nová legislatíva taktiež zakotvila spoluprácu proti teroristom“ [Klein, 1998: 14]. V poslednej dobe silnie snaha kriminalizovať daňovú defraudáciu (daňové úniky), ale tiež tzv. daňovú optimalizáciu, ktorá zahŕňa daňové plánovanie vrátane vyhnutie sa daniam. Existujú, ale súdne rozhodnutia, ktoré možnosti daňového plánovania potvrdzujú.

„Na obranu daňových oáz vystupujú tiež nezávisle finančné centrá a združenia a popredné osobnosti, ako napr. Milton Friedman [Klein, 1998: 15]. Tento americký zástanca ekonomického liberalizmu dostal na jednej konferencii otázku, ako by čelil konkurencii daňových rajov. "Nie je nič ľahšieho, stal by som sa tiež daňovým rajom," odpovedal slávny ekonóm a mnoho krajín aj v našom najbližšom okolí súhlasilo s jeho slovami. Milton Friedman je liberálny ekonóm, a preto nie sú jeho slová nijako prekvapivé. Ako liberál presadzuje nízku mieru prerozdelenia a malé zásahy štátu do ekonomiky. Daňové raje tieto požiadavky absolútne spĺňajú.

Výber daňového raja

Pre založenie subjektu v daňovom raji existuje niekoľko hlavných argumentov. Budem sa zaoberať hlavnými aspektmi tejto motivácie. Ich poradie nie je jednoznačné, pretože každý podnikateľ má v daňovom raji iný zámer a iný dôvod, prečo v ňom podnikateľský subjekt zakladať. Pre väčšinu podnikateľov je však hlavnou motiváciou pre zriaďovanie offshore štruktúry v zahraničí ochrana majetku a súkromia, ktorá niekedy dokonca presahuje daňové dôvody, ktoré predstavujú výrazné daňové úspory a jednoduchšie daňové priznanie. Dobre štruktúrované majetkové vzťahy môžu viesť k vyššej flexibilitě podnikaní ak ochrane majetku pred nepriaznivými vplyvmi. Je znemožnené právnym spôsobom zaťažiť

majetok alebo ho dokonca znárodniť štátnou mocou. Majetok taktiež môže disponovať ochranou voči dedičom či veriteľom, lebo sa oddelí vlastníctvo takto vlastneného majetku, prevodom na tretiu osobu. Tieto aspekty však môžu byť v jednotlivých členských štátoch EU prekryté kriminálnym zneužitím offshore jurisdikcií, čo znamená, že sa časť seriózných podnikateľov pozerá na offshore spoločnosti a trusty ako na nežiaduce, alebo zakázané, pretože ich charakterizujú, ako neseriózne. Táto časť podnikateľov odvádza v štátoch EU vysoké dane na úkor spoločností, ktoré majú svoje sídlo presunuté do inej krajiny. „Oponenti trustov sa chránia tvrdením, že trust je skrytá agenda, ktorej sa zverujú finančné prostriedky a iný majetok preto, aby boli ukryté pre podvodnú dispozíciu ich zakladateľov a vyhli sa právnym nátlakom zo strany existujúcich alebo budúcich veriteľov - tým má byť založenie trustu na ochranu majetku nemorálne“ [Klein, 1998: 64]. Existuje však celý rad medzinárodných spoločností s tým najlepším menom, ktoré sú držané v trustových štruktúrach. Príkladom takejto spoločnosti môže byť Freemont group, realitnou trustovou spoločnosťou je napríklad Real Estate Investment Trust – REIT.

Ochrana aktív

Uloženie majetku v truste znamená ochranu pred veriteľmi a zároveň skrýva istotu, že majetok nebude rozdelený v prípade nepriaznivého vývoja. Trust znamená v preklade zverenectvo, ide o to, že doterajší vlastník zverí niekomu inému majetok do starostlivosti a tento vykonáva práva súvisiace s majetkom ako by vlastníkom skutočne bol, a to podľa dohodnutého zmluvného a právneho režimu.

Týmto tretím osobám teda plynie všetok prospech zo zvereného majetku. Majetok vlastní trust, a nie niekto iný, a súčasne, samotný trust zo svojej podstaty nepatrí nikomu. Dá sa teda povedať, že vlastník má prakticky právne postavenie tichého spoločníka.

Využitie týchto trustových štruktúr možno odporučiť tým, ktorých majetkové vzťahy môžu byť akokoľvek ohrozené, a ktorých objem majetku

je alebo v budúcnosti bude nadpriemerný. Trusty bývajú zakladané napr., ako prevencia pre prípad konkurzu u právnických osôb alebo pre prípady, kedy musí fyzická osoba uhradiť peňažný trest uložený súdom [Klein, 1998: 65].

„Zhromaždenie peňažných prostriedkov mimo dohľad domácich úradov znamená ochranu súkromia. Nestačí však iba založiť účet v zahraničí mimo EU, pretože informácie o účtoch nerezidentov sú už teraz zhromažďované a zasielané príslušným úradom. Rovnako tak sú odovzdávané informácie o nákupoch a predajoch nerezidentov na akciových trhoch. Nezdanenie takto získaných prostriedkov môže mať vážne následky“ [Klein, 1998: 65]

Výber štátu

Posudzuje sa predovšetkým politická stabilita oblasti, vzťah vlády a politických subjektov k daňovým úľavám a výnimkám, existenciu daňových obmedzení, anonymitu vlastníctva spoločností a pod. Je dôležité si uvedomiť, že právne systémy sa vyvíjajú, vlády sa menia, a to, čo bolo realitou včera, dnes platiť nemusí. Dôležité je tiež dopravné a telefónne spojenie, či obchodný jazyk, ktorý by mal daňovník ovládať.

Výber banky

Musíme rozlišovať dva pojmy:

- **daňový raj**, tj miesto, kde poplatky platené miestnej správe nie sú závislé na účtovných výsledkoch,
- **bankový raj**, t. j. miesto, kde existujú najlepšie podmienky pre finančný majetok z hľadiska výnosu a bezpečnosti.

„Vzhľadom na skutočnosť, že sa offshore spoločnosti a bankové účty týchto spoločností boli využívané na pranie špinavých peňazí, banky sa stali opatrnejší pri výbere svojich klientov.“ [Klein, 1998: 25] Výber banky závisí na tom: v akom štáte sa banka nachádza. Nie je zďaleka nutné, aby banka sídlila v tej istej krajine ako offshore spoločnosť.

„Pri štáte, ktorého banku si klient vyberie, ho najviac zaujíma stabilita celkového ekonomického prostredia, čo môžu ukázať hodnotenia

medzinárodných ratingových agentúr. Druhým faktorom je vzťah legislatívy k bankovému tajomstvu, čo v praxi znamená, že má banka povinnosť zachovávať mlčanlivosť o informáciách a transakciách prebiehajúcich na účtoch klientov. Legislatíva upravuje, komu smie banka tieto údaje vysvetliť bez súhlasu klienta. Najväčšou istotou sú miestne pobočky medzinárodných bánk“ [Klein, 1998: 25].

Výber poradcu

Len málo klientov má dostatok skúseností v odbore medzinárodného daňového plánovania, preto je výber poradcu jedným z kľúčových faktorov úspechu. S pomocou kvalifikovaného poradcu sa klient môže vyhnúť mnohým kolíziám s jurisdikciou.

Funkcia poradcu pre oblasť medzinárodného daňového plánovania, pomoc pri navrhovaní offshore štruktúry a riešením ďalších dôležitých právnych a ekonomických skutočnosti napr. záväzkových a kapitálových vzťahov, posudzovania daňových aspektov medzinárodných zmlúv a príslušnej legislatívy je predpokladom úspešnosti podnikania.

„Poradca by mal byť schopný poskytnúť zodpovedajúce služby ako pomoc s výberom offshore štruktúry, s výberom štátu, do ktorého sídlo spoločnosti umiestniť podľa daňových aspektov. Dohľadať a kontrolovať činnosť offshore štruktúry v súlade so záujmom klienta“ [Klein, 2002: 66].

Dôležitý je nepretržitý servis a neustála kontrola zo strany konzultanta, ktorý klientovi umožní prispôbovať sa danej situácii aj v priebehu podnikania a zlepšovať tak dynamiku rastu obchodnej spoločnosti.

Výber poradcu je teda závislý predovšetkým na odvetvia, v ktorom hodlá záujemca podnikáť a na jeho skúsenostiach s offshore jurisdikciami. Ceny poradenských služieb sú odvodené skôr od medzinárodných než od domácich cien.

Dôležité je uvedomiť si protichodnosť dvoch faktorov. A síce, že nízka cena vedie k zníženiu nákladov na daňové plánovanie, ale tiež, že nízka cena indikuje nízku kvalitu služieb. Dôležitým faktorom pre výber poskytovateľa je odborná pripravenosť a zázemie vo vzťahu k vlastnej

jurisdikcii aj k jurisdikcii klienta. Je tiež dobré mať informácie o jurisdikcii, kde pracuje poskytovateľ, na ktorého sa klient chce obrátiť. Menej erudované a kogentné jurisdikcie znamenajú znížené nároky na poskytovateľov zo strany miestnych orgánov, tým pádom znížené náklady a ceny. Na druhej strane tu vzniká riziko, že licenciu na poskytovanie registračných služieb získajú aj subjekty, ktoré môžu klienta poškodiť. Podmienky získania licencie sa v jednotlivých krajinách líšia. Pre klienta bude tiež kľúčová cenová hladina služieb, ktoré poskytovateľ poskytuje. Je opäť vhodné vylúčiť podozrivo výhodné ponuky. "Odporúča však, aby klient mal aspoň jedného poradcu z krajiny, kde je jeho hlavný daňový domicil, a aspoň jedného z krajiny, kde je hlavný zdroj príjmov spoločnosti" [Klein, 2002: 67].

Poradcom môže byť aj medzinárodná spoločnosť, ktorá je buď poradenskou, alebo audítorskou firmou, alebo firmy priamo špecializované na zakladanie spoločnosti. Služby sú zvyčajne poskytované na vyššom štandarde, je tu nižšia miera rizika straty finančných prostriedkov, preto že tieto spoločnosti sú poistené.

Špecializovaná poradenská firma

Jedná sa o elitné spoločnosti zamerané na určitý priemysel alebo oblasť obchodu alebo na určitú triedu klientov, ktorá v oblasti poradenstva a správy podnikania v daňových rajoch je najvyhl'adávanejším spôsobom zabezpečenia investovania, ochrany a zhodnocovania majetku klientov.

Slovenské firmy a daňové raje

Príčiny odchodu slovenských firiem do daňových rajov. Za výhodnejšími systémami odvodov daní najčastejšie odchádzajú osoby podnikajúce v oblasti importu, exportu, developerstva, obchodovania s pohľadávkami alebo obchodu na svetových menových burzách, je ale možné nájsť riešenie pre takmer každý druh podnikania. Podmienkami tuzemského podnikateľského prostredia sa zaoberal aj prieskum Slovenskej obchodnej

komory. Podľa neho dve pätiny firiem vidí, ako najväčšiu prekážku podnikania na Slovensku byrokraciu.

V poslednej dobe sledujeme vysoký nárast záujemcov o konzultácie na tému medzinárodného daňového plánovania.

Podnikatelia si pri dnešnej globálnej kríze veľmi rýchlo uvedomujú, že na zabezpečenie kontinuity podnikania bude potrebné regulovať všetky náklady, "povedal Michal Freidberger, analytik poradenskej spoločnosti Akont Trust Company, ktorá poskytuje poradenstvo pri zakladaní takzvaných offshore spoločností. Ministerstvo financií v odchode firiem do zahraničia problém nevidí." Členské štáty EU môžu zavádzať isté daňové zvýhodnenie pre určité skupiny daňových subjektov. Avšak musí to byť v súlade so základnými princípmi voľného trhu. Ak by však šlo o celkom zjavné zneužívanie týchto systémov, existujú podľa práva EÚ aj podľa vnútroštátneho práva štátov EU nástroje, ako toto zneužitie podchytiť a obmedziť.

Otázkou je, kedy sa oplatí presun podnikateľského sídla do daňového raja. Odborníci na daňovú problematiku uvádzajú, že sa tento presun oplatí od jedného milióna hrubého zisku. Avšak, každý podnikateľ či spoločnosť má inak nastavené priority, čo znamená, že na túto otázku nemožno jednoznačne odpovedať. Je potrebné si uvedomiť, že keď činí daň z príjmu právnických a fyzických osôb 20%. Pri miliónovom zisku by tak firma odviedla zhruba 200 tisíc, pričom ročné poplatky v daňovom raji nepresiahnu 100 tisíc. „V daňovom raji už sídli podľa verejných zdrojov cca 8990 vlastníkov slovenských firiem, čo predstavuje asi 3% všetkých firiem pôsobiacich v tuzemsku. K najatraktívnejším štátom z hľadiska daňovej výhodnosti teraz patrí Holandsko, Cyprus, Luxembursko, Jersey, Kajmanské ostrovy, Panama alebo Seychely. Holandské Antily, Bahamy, Britské Panenské ostrovy, Lichtenštajnsko, Bermudské ostrovy“ [31 Tento údaj oznámila Česká kapitálová informačná agentúra (ČEKIA)].

Vplyv daňových rajov na ekonomiku a štátny rozpočet

Štát prichádza vďaka odchodu firiem o príjmy do štátneho rozpočtu. O koľko sa prišlo tým, že niekoľko tisíc firiem sídli v daňových rajoch, nemožno vyčíslieť. Keď však vezmeme ako príklad Spojené štáty americké, ktoré odhadujú, že kvôli daňovým rajom prichádzajú o 100 miliárd dolárov na daniach ročne, potom pri porovnaní slovenskej a americkej ekonomiky podľa HDP, kedy vychádza slovenská, ako dvesto krát menšia, čiastka únikov vychádza približne na 0.5 miliardu dolárov. Celosvetové sa predpokladá, že vyspelým ekonomikám mizne v daňových rajoch ročne 250 miliárd dolárov na daniach.

V rámci európskej dvadsať sedmičky sa odhaduje, že v daňovo veľmi prívetivých krajinách sa stratí na odvodoch okolo sto miliárd eur.

Boj proti zneužívaniu daňových rajov

V dnešnej dobe finančnej krízy silnie snaha zasiahnuť proti daňovým rajom. Hlavným terčom kritiky je bankové tajomstvo, pretože vďaka nemu dochádza k úniku finančných prostriedkov z krajiny svojho pôvodu. Majitelia účtov v krajinách podporujúcich bankové tajomstvo ukrývajú svoje financie a vlády sa boja, že sa sem budú presúvať ďalší investori, čo spôsobí nemalý pokles príjmov do štátnej pokladnice. To by malo samozrejme neblahý účinok, najmä v čase finančnej krízy, kedy je dôležitý každý príjem do štátnej pokladnice. Terajšia finančná kríza vedie politikov k dôraznejším krokom k zabráneniu akýchkoľvek daňových únikov. Vlády Spojených štátov a niektorých európskych krajín vložili do svojich bánk desiatky miliárd dolárov a eur, ktoré by mali kolabujúci bankový a finančný systém zastabilizovať. Hrozí však reálna hrozba že tieto peniaze skončia v daňových rajoch.

Bankové tajomstvo

Ako už bolo povedané, daňové raje sa stavajú terčom regulácie globálneho finančného kapitalizmu. Na daňové raje najviac útočí Nemecko a Francúzsko, pretože bohatí podnikatelia hlavne z týchto dvoch krajín

sem presúvajú svoje nezdanenej majetky. Tieto dva štáty zastávajú názor, že práve daňové raje sú miestami, odkiaľ sa šíri finančné zemetrasenie. Príležitostí, kde presadiť tieto argumenty a daňové raje obmedziť je rokovanie krajín G 20. najväčších ekonomík sveta (Argentína, Austrália, Brazília, Kanada, Čína, Francúzsko, Nemecko, India, Indonézia, Taliansko, Japonsko, Mexiko, Rusko, Saudská Arábia, Juhoafrickej republika, Južná Kórea, Turecko, Veľká Británia, USA a Európska únia, ktorú zastupuje predsedajúci štát) o dodržiavaní a nezneužívaní bankového tajomstva ako povinnosť banky zachovávať mlčanlivosť o bankových obchodoch, peňažných službách bánk vrátane stavov na účtoch a depozít, ak klient nedá súhlas k ich oznámeniu. Zákon stanovuje, komu smie banka oznámiť údaje bez súhlasu klienta.

Čierna listina

Čierna listina je zoznam finančných centier, ktoré odmietajú poskytovať informácie. OECD dlhodobo bojuje za lepšiu transparentnosť a výmenu informácií o daňových záležitostiach a proti nekalej daňovej konkurencii. Či je štát uvedený na čiernej listine závisí na tom, či prisľúbil svoju spoluprácu a sprehľadnil svoju legislatívu. OECD preverovala počas marca 2009, ako daňové raje tieto sľuby splnili, a vytvorila novú čiernu listinu, na ktorej sa objavili mená tých destinácií, ktoré svoje záväzky nesplnili. Táto listina bola zverejnená na aprílovom summite v Londýne 2009. Niektoré štáty pod vyhrážkou, že budú zaradené na čiernu listinu nespolupracujúcich štátov a budú zverejnené na tomto summite, sa rozhodli svoje pravidlá bankového tajomstva uvoľniť. Príkladom takéhoto štátu je Švajčiarsko, Rakúsko, Luxembursko, Lichtenštajnsko a Andorra.

Šedá listina

V šedej listine OECD publikuje tie zóny, ktoré sa chcú podriadiť medzinárodným štandardom, ale zatiaľ nepodpísali príslušné dohody.

Biela listina

Tu sú uvedené tie krajiny, ktoré plne dodržiavajú medzinárodné štandardy transparentnosti a výmeny informácií o daňových záležitostiach.

Daňové úniky

Je nutné rozlíšiť medzi tax avoidance a tax evasion. Tax avoidance (vyhýbanie sa plateniu daní) predstavuje legálne aktivity, ktoré vedú k minimalizácii odvedenej dane (tzv. efektívna daňová optimalizácia), jej prostriedkom je využívanie všetkých dostupných zákonov vrátane uplatnenia niektorých výnimiek, mnohokrát však tiež využitie medzier v daňových zákonoch. Naproti tomu tax evasion je považovaný za nelegálnu činnosť, za ktorú môže byť daňový poplatník postihnutý.

Postoj Spojených štátov amerických

„Spojené štáty pod vedením prezidenta Baracka Obamu sa do boja proti odtekajúcim miliardám zo zeme postavili veľmi razantne. Obama ešte, ako senátor inicioval opatrenia, ktorá mala zlepšiť výber daní a zabrániť ich odlivu do daňových rajov.“ Musíme sa zamerať na jednotlivca aj firmy, ktoré zneužívajú našich daňových zákonov a znevýhodňuje tak tých, ktorí hrajú podľa pravidiel, konštatoval americký prezident.“ [http://kvf.vse.cz/storage/1180483352_sb_ticha.pdf]. „Obama tiež požaduje ukončenie platnosti daňových opatrení, ktoré dovoľujú, aby firmy platili dane zo zisku v zahraničí po dobu, čo sú peniaze z ušetrených daní investované v zámorí. Želá si, aby tieto firmy investovali v USA, kde môžu vytvoriť nové pracovné miesta. Toto opatrenia ale nebude jednoduché presadiť, pretože je potrebné, aby ho schválil Kongres. Sú na mieste tiež obavy, že sa zahraničné pobočky amerických firiem radšej oddelia, aby nepodliehali americkým daňovým zákonom.“ [<http://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/167981-obama-chysta-uder-na-danove-raje.html>].

„Senátor Carl Levin predložil legislatívne opatrenia nazvané "Stop Tax Haven Abuse Act", ktorá má obmedziť užívanie daňových rajov. Návrh zavádza tri novinky, ktoré majú zlepšiť výber daní. Hlavnou zmenou je

zaobchádzanie so zahraničnými firmami. Pre daňové účely majú byť nanovo všetky zahraničné firmy, ktoré sú riadené a ovládané z územia Spojených štátov, považované za domáce. Ďalšie opatrenia má zabrániť zahraničným súkromným osobám alebo firmám, aby sa vyhýbali plateniu daní dividend amerických firiem. Poslednou zmenou je zavedenie vyšších požiadaviek a zdôvodnenie žiadosti o vrátenie daní“ [Porov.www.marketwatch.com/news/story/global-financial-integrity-supportlevin/story.aspx? GUID = {D0995AD6-5952-4F5D-8253-E2E665A23994}}].

Postoj Európy

Do boja proti zneužívaniu daňových rajov sa púšťa aj Európa. Jedným zo záverov rokovaní G20 je vyvinúť sankčné mechanizmy k lepšej ochrane proti nebezpečenstvu vyplývajúceho z nekooperatívnych súdnych systémov, vrátane daňových rajov.

Postoj Európskej komisie

Európska komisia sa stavia proti zneužívaniu daňových rajov už dlhodobo.

K zavedeniu razantnejší krokov proti daňovým únikom jej však chýba podpora členských štátov, čomu sa nemožno čudovať. Samotné niektoré členské štáty, ako napr. Luxembursko, Rakúsko či Belgicko majú svoje daňové raje, a preto nemožno ich podporu v odstraňovaní daňových rajov očakávať. Začiatkom roku 2009 navrhla Európska komisia dve nové smernice, ktoré majú pomôcť v boji proti daňovým únikom, tieto smernice obsahujú odstránenie bankového tajomstva, keď ide o rokovanie medzi dvomi daňovými správami.

Príklady niektorých krajín

Niektoré krajiny považované za daňové raje sa vďaka tomuto pomenovaniu zápasia s problémami. Uvediem problém Švajčiarska, ktoré pristúpilo na štandardy OECD, aby sa neocitlo na zozname tzv. čiernej

listiny a problém Lichtenštajnska, keď z jednej z jej bánk unikli údaje o klientoch. Švajčiarsko ponúka klientom svojich bánk anonymitu a minimálne zdanenie kapitálu, daňové zákony tu nepovažujú daňové úniky za zločin. „Prezident Švajčiarskej asociácie súkromných bankárov Konrad Hummler priznal, že väčšina zahraničných investorov vo Švajčiarsku uniká plateniu daní vo svojich krajinách. "Viem, že je to nedemokratické. Ale mám pocit, že demokratické štáty zašli voči daňovým poplatníkom príliš ďaleko“ [finweb.ihned.cz/c1-35690940-bankovni-tajemstvi-nebude-svate-uz-ani-ve-svycarsku].

Švajčiarsko pristúpilo na štandardy OECD, keď sa rozhodlo uvoľniť prísne pravidlá pre bankové tajomstvo a viac spolupracovať pri vyšetrovaní daňových únikov. Dôvodom bolo vyhnúť sa tomu, aby sa Švajčiarsko ocitlo na zozname daňových rajov, a tak zabrániť odlivu kapitálu vystrašených investorov. Znamená to, že Švajčiarsko umožní prístup daňovej polície na podozrivé účty. Rovnako postupovalo aj Rakúsko a Luxembursko, pristúpili na štandardy Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj pravidiel pre boj proti daňovým únikom. To umožňuje, aby vláda poskytla v osobitných prípadoch daňové údaje. Ak by bolo Švajčiarsko zaradené na čiernu listinu, nepoškodilo by ho to iba ako finančné centrum, ale aj ako miesto pre podnikanie, "uviedol podľa agentúry Bloomberg, švajčiarsky minister financií Hans-Rudolf Merz. To však Nemecku nestačí.“ Požadujú prístup k informáciám o kontaktoch všetkých svojich občanov vo Švajčiarsku. Švajčiarsko však chce spolupracovať iba v prípade, že dostane podrobnú žiadosť s podozrením na daňový únik a za podmienky, že informácie o účtoch a investíciách z minulosti zostanú utajené. Partner jednej z najstarších súkromných bánk Arnaud Leclercq, zastáva názor, že bankové tajomstvo patrí k symbolu demokratického štátu a my si toto tajomstvo vziať nenecháme a dodáva, že švajčiarske bankovníctvo neláka len pre bankové tajomstvo, ale aj vďaka tomu, že je krajina neutrálna a nikdy nebola vo vojne. Ukázalo sa, že bankové tajomstvo nie je dôležité len pre švajčiarsku ekonomiku, pretože banky tu zamestnávajú vyše sto tisíc ľudí a podieľajú sa viac ako desatinou

na HDP a 60% ich majetku pritom pochádza zo zahraničia, ale aj v referende usporiadanom sociálnymi demokratmi v ktorom zrušenie bankového tajomstva podporila len pätina obyvateľ'ov. Hrozbou však je, že Švajčiarsko a iné daňové raje uzavrujú dvojstranné zmluvy o spolupráci v daňových otázkach len s bohatými krajinami, čo bude mať nepriaznivý dopad na chudobnejšie krajiny, ktoré by tak nemohli podozrivé subjekty vystopovať. „Niektoré mimovládne organizácie ako Oxfam alebo Tax Justice Network z tohto dôvodu požadujú automatickú a medzinárodnú výmenu informácií.“ (**Oxfam** - medzinárodná konfederácia 13 organizácií, ktorá spolupracuje s asi 3,000 partnermi vo viac ako 100 krajinách. Hlavnou úlohou je nájsť trvalé riešenie proti chudobe a nespravodlivosti).

Riešenie podľa OECD

Výsledkom rokovaní G20, by mal byť podľa záujmov Nemecka úplný zánik daňových rajov. Konkrétne hrozby však zatiaľ nie sú známe, tie sa zastavili pri zostavovaní čiernej listiny. Ako bude pokračovať tlak na daňové raje tiež nemožno z vyhlásení politikov vyčítať. Mihir Desai z Harvard Business School však tvrdil, že aj keby sa podarilo daňové raje potlačiť, vzniklo by namiesto nich niečo podobné. Dopyt po neplatení daní je jednoducho príliš veľký. Podľa OECD by mal tvrdý zákrok proti daňovým rajom a cezhraničným daňovým únikom pomôcť rozvojom i rozvinutým krajinám zvýšiť výnosy, a tak by boli schopné financovať školstvo, výstavbu ciest a stabilizovať zdravotníctvo. Najlepším daňovým systémom by podľa OECD bol systém, ktorý by prinášal peniaze efektívne a spravodlivo a aby pochádzali zo širokej škály zdrojov. Systém, ktorý sa sústreďuje iba na príjmy z niekoľkých zdrojov ako je predaj luxusného tovaru alebo zisky korporácií, je viac citlivý na zmeny v ekonomike. Je tiež potrebné, aby bol daňový systém spravodlivo riadený. Vláda by mala byť schopná zamedziť odlivu peňazí do daňových rajov, ročne odteká z rozvojových krajín do daňových rajov okolo jednej miliardy korún. Čím viac peňazí zostane vo svojej krajine, tým viac môžu byť použité prostredníctvom štátneho rozpočtu na rozvoj ekonomiky“

[Porov. [www.oecd.org/document/14/0, 3343, en_2649_201185_42630286_1_1_1_1, 00.html](http://www.oecd.org/document/14/0,3343,en_2649_201185_42630286_1_1_1_1,00.html)].

Zabezpečenie väčšieho množstva peňazí do štátneho rozpočtu, zabezpečí zvyšovanie konkurencieschopnosti ekonomiky, môže byť vo väčšej miere financovaná veda a výskum, ochrana životného prostredia, a tak môže dochádzať k napĺňaniu stratégie trvalo udržateľného štátneho rozvoja.

Budúcnosť daňových rajov

Výhodou daňového raja je aj anonymita vzťahujúce sa k offshore spoločnosti a jej vlastníkom, ich legislatíva nevyžaduje a v mnohých prípadoch dokonca zakazuje zverejňovanie týchto údajov. Tým, kto trpí existenciou daňových rajov, sú tretie osoby, teda obyvatelia štátov, z ktorých bola spoločnosť presunutá. Do týchto štátov neplynú príjmy vo forme daní z offshore spoločností, teda dochádza k znižovaniu príjmov do štátneho rozpočtu a v konečnej fáze sú o tieto ušle prostriedky ochudobnení občania "obyčajných štátov". Daňové raje však prešli dlhoročným vývojom a niektoré offshore centrá začala prijímať právne predpisy obmedzujúce možnosti zneužitia diskretnosti offshore krajín na nezákonné účely (pranie špinavých peňazí a podobne). V dnešnej dobe finančnej krízy existuje stále väčšia obava o majetok a finančné prostriedky. Z tohto dôvodu silnie snaha svoj majetok ochrániť. Rastie záujem o daňové raje zo strany podnikateľov, ktorí sa tu snažia svoj majetok ukryť a zároveň dochádza k obave štátov,

z ktorých podnikatelia utekajú, pretože tým prichádzajú o prostriedky do štátneho rozpočtu. Týmto dochádza k hlavnému sporu o otázke daňových rajov, ktorej predmetom sa stalo bankové tajomstvo. Štáty ako Nemecko a Francúzsko, ktoré sa najviac obávajú presunu ich spoločností, sa snažia o elimináciu daňových rajov a požadujú odkrytie bankového tajomstva pod hrozbou, že štáty, ktoré na tomto nebudú spolupracovať, sa dostanú na tzv. čiernu listinu nespolpracujúcich štátov. Nemecko a Francúzsko chcú získať informácie o podnikateľoch, ktorí do daňových

rajov presúvajú svoje nezdanenej majetky. K tomu sa pripájajú aj Spojené štáty americké, ktoré sa pod vedením prezidenta Baracka Obamu snažia o zlepšenie systému daní, chcú tak zabrániť odlivu spoločností za hranice. Daňové raje sa samozrejme svojho bankového tajomstva vzdať nechcú, ale na druhú stranu tiež nechcú byť dostupné na diskreditujúcich zoznamoch, pretože sa boja odchodu vystrašených investorov. V poslednej dobe došlo k určitým ústupkom zo strany daňových rajov, je však otázkou, kam až sú ochotné zájsť. Problémom v odchode spoločností do zahraničia vidia odporcovia daňových rajov okrem odlivu peňazí, ktoré by inak plynuli do štátneho rozpočtu vo forme daní, tiež vo zvyšovaní nezamestnanosti. Dôsledkom toho je nárast výdavkov na podporu v nezamestnanosti a v konečnej fáze teda rast výdavkov štátneho rozpočtu. Keď uvážime tieto dôsledky, teda pokles príjmov do štátneho rozpočtu a nárast výdavkov, je odchod spoločností do zahraničia naozaj vážnym problémom. Na druhú stranu musím povedať, že daňová konkurencia núti štáty k nižšej miere prerozdeľovania, čo je podľa môjho názoru veľmi pozitívnym dopadom daňových rajov na ekonomiku. Otázkou teda je, aká je budúcnosť daňových rajov? Podľa môjho názoru bude hrať veľkú úlohu, na aké firmy sa daňové raje zamerajú. Ak ponúknem obchodný priestor kvalitným firmám (veľké nadnárodné korporácie a bohatý súkromníci), nemajú sa podľa môjho názoru čoho báť, ba naopak. Takéto daňové raje, ktoré ponúkajú jednoduchú legislatívu a profesionálne finančné služby, sa môžu naopak veľmi dobre rozvíjať. Pokiaľ sa daňové raje zamerali na podozrivé podnikateľské subjekty, existuje tu veľké riziko finančných zločinov a daňových únikov a také daňové raje budú zrejme pod tlakom veľkých obchodných veľmocí zničené.

Domnievame sa, že nie je možné daňové raje zo sveta úplne vymazať, pretože dopyt po minimálnom zdanení je príliš vysoký. Aj keby sa podarilo daňové raje zničiť, je reálne, že vznikne namiesto nich niečo podobné. Finanční poradcovia sú stále o krok vpred pred zákonodarstvom a našli by cestu, ako minimálneho zdanenia dosiahnuť aj napriek tomu, že by dnešné daňové raje boli zničené. Z analýzy tohto problému teda vyplýva, že štáty,

ktoré majú problémy s odchodom firiem do zahraničí (medzi tieto štáty patrí aj Slovenská republika), budú musieť hľadať iné východiská v boji proti daňovým rajom. Neefektívnejšie by bolo, keby tieto štáty podporovali svojich podnikateľov tým, že budú znižovať dane, obmedzovať byrokraciú a zjednodušovať legislatívu. Plne sa stotožňujem s názorom Milтона Friedmana, že ak chceme s daňovými rajmi bojovať, nie je nič jednoduchšieho, než sa tiež daňovým rajom stať. Samotné vysoké zdanenie totiž vedie k neefektívnosti a k daňovým únikom.

Summary

Firms are known for their effort to achieve maximum profit which is demonstrated in the thinking of their owners. One of the areas that can help to achieve this aim is international tax planning. The Slovak Republic has implemented tax standards in accordance with the standards of the European Union and OECD. That is why the entrepreneurs wanting to avoid their tax and to reduce their costs are forced to look for other solutions. Companies are established and transferred to countries with minimum tax rate and the high level of secrecy. The problem could be the perception of tax havens as something that is not desirable or even legal.

- [1] Klein, Š. 1998. *Daňové raje:... aby neboli daňovým peklom*. Ostrava: Sagit.
- [2] Klein, Š. Múrikov, K. 2002. *Medzinárodné daňové plánovanie*. Praha: GRADA Publishing as
- [3] Leservoisier, L. 1992. *Daňové raje*. Jiří Filip. Paris: Presses universitaires de France.
- [4] Velo, L. 1997. *Daňové raje sveta*. Praha: Rebo Productions.

Ekonomické články

- [1] V daňovom raji už sídli 8990 vlastníkov českých firiem. Hospodárske noviny. 12.3.2009, č 50, s 21.

Zdroje dostupné na WWW

- [1] CNN, Obama chystá úder na daňové raje [online]. 2009. Dostupné na WWW: <http://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/167981-obama-chysta-uder-na-danoveraje.html>
- [2] ČEKIA, kto sme a kam patríme [online]. 2008. Dostupné na WWW: <http://www.ckia.cz/?idf=kdo-jsme>
- [3] FINANCE, Offshore spoločnosti [online]. 2008. Dostupné na WWW: <http://www.finance.cz/firmy/informace/offshore-spolecnosti/danove-raje/>
- [4] G-20, Declaration of Strengthening the financial system - London, 2 April 2009 [Online]. 2009. Dostupné na WWW: http://www.g20.org/Documents/Fin_Deps_Fin_Reg_Annex_020409_-_1615_final.pdf
- [5] HOSPODÁRSKE NOVINY, Bankové tajomstvo nebude sväté už ani vo Švajčiarsku [Online]. 2009. Dostupné na WWW: <http://finweb.ihned.cz/c1-35690940-bankovnitajemstvi- nebude-svate-uz-ani-vo-Svajciarsko>
- [6] HOSPODÁRSKE NOVINY, OECD: Medzi daňové raje už Uruguaj, Kostarika, Malajzia a Filipíny nepatrí [online]. 2009. Dostupné na WWW: <http://ekonomika.ihned.cz/c1-36653690-oecd-mezidanne-uz-uruguay-kostarikamalajsie- a-filipiny-nepatri>
- [7] Ministerstvo financií slovenskej republiky, Výsledky činností Finančného analytického útvaru (FAU) [online]. 2008. Dostupné na WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ analit_cinn_kontr.html
- [8] NOVÁK, J.: Žite lepšie, žite bez daní, MF Plus [online]. 2008. Dostupné na WWW: <http://www.aroninvest.cz/?id=mda>
- [9] OECD, Improve tax fairness and help the developing world [online]. 2009. Dostupné na WWW: http://www.oecd.org/document/4/0,3343,en_2649_37427_42630276_1_1_1_1,00.html
- [10] OECD, OECD work on tax evasion [online]. 2009. Dostupné na WWW: http://www.oecd.org/document/21/0,3343,en_2649_37427_42344853_1_1_1_1,00.html
- [11] OECD, Tax haven Crackdown will benefit developing countries [online]. 2009. Dostupné na WWW: http://www.oecd.org/document/14/0,3343,en_2649_37427_42630286_1_1_1_1,00.html
- [12] REUTERS, Daňové raje existujú [online]. 2009. Dostupné na WWW: http://ekonomika.idnes.cz/danove-raje-existuji-iv-cesku-dkl- / Ekonomika.asp? C=%20A080211_211339_ekonomika_mia
- [13] REUTERS, Švajčiarsko zmierni bankové tajomstvo, nechce na zoznam daňových rajov [Online]. 2009. Dostupné na WWW:

- http://ekonomika.idnes.cz/svycarsko-zmirnibankovni-tajemstvi-nechce-na-seznam-danovych-raju-11n-/ekozahranicni.asp?c=A090313_141115_eko-zahranicni_vem
- [14] Sagit, Daňový raj [online]. 2004. Dostupné na WWW: http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=74&typ=r&levelid=da_105.htm
- [15] Tichá, Michaela: Daňové úniky - inštitucionálne aspekty [online]. 2007. Dostupné na WWW: http://kvf.vse.cz/storage/1180483352_sb_ticha.pdf
- [2] Zlato nikdy nesklame. *Ekonom.* 2.4.2009, č 13, s 22-25.
- [3] Bankové tajomstvo: V palebnej línii. *Euro.* 30.3.2009, č 13, s 42-45.
- [4] Summit G20: Nesmelý záchvat optimizmu. *Euro.* 6.4.2009, č 14, s 32-35.
- [5] Ohrozené raja. *Rešpekt.* 6.4.2009, roč. XX, č 15, s 30-32.
- [6] Vyhnání do raja. *Ekonom.* 12.3.2009, č 10, s 16-21.